

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد
رشته مطالعات منطقه‌ای (گرایش خاورمیانه و شمال آفریقا)

موضوع:

عوامل موثر بر سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین و یمن

استاد راهنما:

دکتر مجید عباسی اشلقی

استاد مشاور:

دکتر سید محمد طباطبایی

استاد داور:

دکتر مرتضی نورمحمدی

دانشجو:

حسن حسنی

زمستان ۹۱

این پایان نامه تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

و

تقدیم به روح پرفتوح معمار کبیر انقلاب اسلامی ایران که اندیشه‌هایش

نهال آزادی را در جهان اسلام پروراند.

و

تمامی شهدای راه آزادی

سپاسگزاری:

سپاس یگانه هستی را سزاست که جان را به گوهر اندیشه مزین گردانید .

بارالها بزرگی زینده توست، یکتائیت را می‌ستایم و به سپاس این همه نعمت که به ما ارزانی داشتی و این توفیق را عطا فرمودی تا نگارش این پژوهش را به سرانجام برسانم، شاکرم. برخورد لازم می‌دانم از زحمات بی‌شائبه و رهنمودهای گرانقدر استاد محترم جناب آقای دکتر **مجید عباسی اشلقی** که بزرگوارانه راهنمایی این پایان نامه را تقبل فرمودند و با سعه صدر و در کمال متانت و بردباری و با روشنگریها و ارشادات مستمر زمینه بهتر شدن انجام تحقیق را فراهم نمودند و در تهیه و تکمیل پژوهش به محتوای آن غنا بخشیدند صمیمانه سپاسگزاری نمایم مراتب قدردانی و تشکر خود را از استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر **سیدمحمد طباطبایی** که در جریان تحقیق از رهنمودهای علمی و ارزنده ایشان استفاده کرده‌ام و انجام پژوهش را میسر نموده‌اند ابراز نموده و آرزوی توفیق بیش از پیش را داشته باشم.

چکیده:

تحولات بیداری اسلامی، به ویژه تحولات بحرین و یمن برای شورای همکاری خلیج فارس به دلیل نزدیکی جغرافیایی و حضور عده‌ی زیاد شیعیان در این دو کشور دارای اهمیت بسیار زیادی می‌باشد. و با توجه به حضور پررنگ جمهوری اسلامی ایران در جریان بیداری اسلامی به عنوان الگوی فکری و ایجاد تقابل سیاسی بین این دو بازیگر منطقه‌ای و حضور ایالات متحده به عنوان نیروی مداخله‌گر برای توازن قوا، این موضوع انتخاب گردید که مهم‌ترین عوامل تأثیر گذار بر سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در تحولات این دو کشور بررسی شود. عوامل مهم بین‌المللی به ویژه همراهی با ایالات متحده و تقابل با ایران و جلوگیری از نفوذ نیروهای غیر دولتی به ویژه گروه‌های اسلام‌گرای رادیکال و همچنین عوامل داخلی مانند جلوگیری از تسری تحولات، حفظ یکپارچگی کشورها مورد بررسی قرار گرفته است.

برای علمی کردن بحث از چارچوب نظری واقع‌گرایی تدافعی که قرابت موضوعی با بحث دارد بهره‌گیری شده است. همچنین با توجه به عوامل ذکر شده برای حفظ موازنه در منطقه توسط اعضای شورای همکاری، سیاست‌هایی نظیر مداخله‌ی نظامی در بحرین، طرح الحاق بحرین به عربستان، جنگ روانی و رسانه‌ای و همچنین میانجی‌گری در تحولات یمن به اجرا درآمده است که در این پژوهش توضیح داده شده است.

واژگان کلیدی:

حفظ وضع موجود، موازنه قوا، شورای همکاری خلیج فارس، واقع‌گرایی تدافعی، بیداری اسلامی.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱- بیان مسئله: ۱
- ۲- پیشینه تحقیق: ۴
- ۳- سؤال یا سؤالات پژوهش: ۷
- ۴- فرضیه یا فرضیات پژوهش: ۷
- ۵- متغیرهای پژوهش: ۸
- ۵-۱- متغیر مستقل: ۸
- ۵-۲- متغیر وابسته: ۸
- ۵-۳- شاخص‌های متغیر مستقل و وابسته: ۹
- ۶- مفاهیم پژوهش: ۹
- ۶-۱- موازنه قدرت: ۹
- ۶-۲- حفظ وضع موجود ۱۰
- ۶-۳- رئالیسم تدافعی: ۱۰
- ۶-۴- شورای همکاری کشورهای عربی خلیج (شورای همکاری خلیج فارس) ۱۱
- ۶-۵- بیداری اسلامی: ۱۱
- ۷- روش شناسی: ۱۲
- ۷-۱- روش گرد آوری داده‌ها: ۱۲
- ۷-۲- نوع روش تحقیق: ۱۲
- ۷-۳- روش تجزیه تحلیل داده‌ها: ۱۲
- ۸- ابعاد نو آوری: ۱۲
- ۹- مشکلات پژوهش: ۱۲
- ۱۰- اهداف: ۱۳
- ۱۱- سازمان دهی پژوهش: ۱۳

پی‌نوشت اول: ۱۴

فصل دوم: چارچوب نظری

۱- واقع‌گرایی کلاسیک: ۱۶

۲- نوواقع‌گرایی: ۱۹

۱-۲- مفروضات نو واقع‌گرایی: ۱۹

۲-۲- موازنه قوا از دید نوواقع‌گرایان: ۲۰

۳- واقع‌گرایی نوکلاسیک: ۲۱

۱-۳- واقع‌گرایی تهاجمی: ۲۱

۲-۳- واقع‌گرایی تدافعی: ۲۳

۳-۳- تفاوت‌های میان واقع‌گرایی تدافعی و تهاجمی: ۲۷

پی‌نوشت دوم: ۳۲

فصل سوم: شورای همکاری خلیج فارس (روندها و سیاست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای)

۱- نگاهی گذرا به سیستم‌های امنیتی در خلیج فارس قبل از جنگ جهانی دوم ۳۶

۲- سیاست‌های آمریکا قبل از شکل‌گیری شورای همکاری خلیج فارس ۳۹

۱-۲- نفت ۴۰

۲-۲- بازار مطلوب خلیج فارس ۴۰

۳-۲- جلوگیری از نفوذ شوروی ۴۰

۲-۳-۱- رهنامه سد نفوذ (آیزنهاور) ۴۰

۲-۳-۲- رهنامه دوستونی نیکسون ۴۱

۴-۲- ایران ۴۱

۵-۲- عراق ۴۲

۶-۲- کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس ۴۲

۳- روند شکل‌گیری شورای همکاری خلیج فارس ۴۲

۱-۳- عوامل موثر در شکل‌گیری شورای همکاری خلیج فارس ۴۸

۱-۳- انقلاب اسلامی ایران ۴۸

- ۳-۱-۲ جنگ عراق بر علیه ایران..... ۴۹
- ۳-۱-۳ اشغال افغانستان توسط شوروی..... ۴۹
- ۴- سیاست ها و عملکرد شورا در حوزه های اقتصادی، نظامی - امنیتی و سیاست خارجی..... ۵۰
- ۴-۱- سیاست های اقتصادی شورای همکاری خلیج فارس..... ۵۰
- ۴-۲- سیاست های امنیتی - نظامی شورای همکاری خلیج فارس..... ۵۲
- ۴-۲-۱- سیاست های امنیتی داخلی..... ۵۲
- ۴-۲-۲- سیاست های امنیتی - نظامی خارجی..... ۵۳
- ۴-۳- سیاست خارجی شورای همکاری خلیج فارس..... ۵۷
- ۵- سیاست های منطقه ای و بین المللی شورای همکاری خلیج فارس..... ۶۰
- ۵-۱- جنگ ایران و عراق:..... ۶۰
- ۵-۲- جزایر سه گانه و سیاست منطقه ای شورای همکاری خلیج فارس..... ۶۱
- ۵-۳- اشغال کویت توسط عراق..... ۶۲
- ۵-۴- حوادث یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱..... ۶۳
- ۵-۵- مسئله هسته ای ایران..... ۶۴
- ۵-۶- اشغال نظامی عراق توسط آمریکا (۲۰۰۳)..... ۶۶
- ۵-۷- مسئله فلسطین و روند صلح خاورمیانه..... ۶۷
- پی نوشت سوم:..... ۷۰

فصل چهارم: بحرین (روندها و شورای همکاری خلیج فارس)

- ۱- بحرین در بستر تاریخ: (از گذشته تا استقلال ۱۹۷۱)..... ۷۴
- ۲- بحرین پس از استقلال:..... ۷۷
- ۲-۱- ساختار سیاسی بحرین:..... ۷۸
- ۲-۲- تحولات سیاسی اجتماعی بحرین..... ۸۰
- ۲-۲-۱- تحولات اواخر دهه ۱۹۷۰ بحرین و تأثیر انقلاب اسلامی:..... ۸۱
- ۲-۲-۲- تحولات دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۲:..... ۸۲
- ۳- بیداری اسلامی بحرین در سال ۲۰۱۱:..... ۸۸

- ۹۰..... ۱-۳- آغاز ناآرامی‌های سال ۲۰۱۱.....
- ۹۲..... ۲-۳- عوامل شکل‌گیری اعتراضات:.....
- ۹۲..... ۱-۲-۳- حکومت اقلیت بر اکثریت:.....
- ۹۳..... ۲-۲-۳- تغییر بافت جمعیتی:.....
- ۹۴..... ۳-۲-۳- فاصله طبقاتی:.....
- ۹۴..... ۳-۳- ماهیت جنبش‌های بحرین:.....
- ۹۵..... ۴-۳- سیاست‌های حکومت بحرین در قبال تحولات:.....
- ۹۷..... ۴- سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس و تحولات بحرین:.....
- ۹۷..... ۱-۴- عوامل مؤثر بر سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین:.....
- ۹۸..... ۱-۱-۴- ایران:.....
- ۱۰۰..... ۲-۱-۴- ایالات متحده آمریکا:.....
- ۱۰۲..... ۳-۱-۴- تسری تحولات بحرین به اعضای دیگر شورای همکاری خلیج فارس:.....
- ۱۰۳..... ۲-۲-۴- ارزیابی عملکرد شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین:.....
- ۱۰۳..... ۱-۲-۴- حضور نیروهای سپر جزیره:.....
- ۱۰۴..... ۲-۲-۴- طرح الحاق بحرین به عربستان:.....
- ۱۰۵..... ۳-۲-۴- فضا سازی رسانه ای:.....
- ۱۰۷..... پی‌نوشت چهارم:.....

فصل پنجم: یمن (روندها و شورای همکاری خلیج فارس)

- ۱۱۲..... ۱. یمن در بستر تاریخ: (گذشته تا وحدت ۱۹۹۰).....
- ۱۱۶..... ۲- یمن بعد از وحدت:.....
- ۱۱۷..... ۱-۲- ارکان سیاسی یمن.....
- ۱۱۹..... ۳- بیداری اسلامی یمن در سال ۲۰۱۱:.....
- ۱۲۰..... ۱-۳- عوامل بروز ناآرامی‌های سال ۲۰۱۱.....
- ۱۲۰..... ۱-۱-۳- ساختار سیاسی:.....
- ۱۲۰..... ۲-۱-۳- ساختار اقتصادی:.....

- ۱۲۲.....۳-۱-۳ ساختار اجتماعی:.....
- ۱۲۲.....۳-۲-۲ روز شمار تحولاتده ماهه یمن.....
- ۱۲۴.....۴-سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس و تحولات یمن:.....
- ۱۲۵.....۴-۱-۱ عوامل مؤثر بر سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات یمن.....
- ۱۲۵.....۴-۱-۱-سیاست‌های ایالات متحده‌ی آمریکا:.....
- ۱۲۶.....۴-۱-۲- حفظ یکپارچگی یمن:.....
- ۱۲۷.....۴-۱-۳- اسلام گرایی و القاعده:.....
- ۱۲۹.....۴-۱-۴- مسئله‌ی شیعیان حوثی:.....
- ۱۳۱.....۴-۱-۵- قابلیت‌ها اعضای شورای همکاری خلیج فارس در تحولات یمن:.....
- ۱۳۲.....۴-۲- ارزیابی عملکرد شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات یمن:.....
- ۱۳۵.....پی‌نوشت پنجم:.....
- ۱۳۸.....نتیجه‌گیری.....
- ۱۴۷.....پی‌نوشت:.....
- ۱۴۸.....کتاب‌نامه:.....

فصل اول:

کلیات

۱- بیان مسئله:

بعد از پایان جنگ جهانی دوم و عدم توانایی سازمان‌های بین‌المللی به پاسخگویی در مورد مسائل صلح، روند تأسیس سازمان‌های منطقه‌ای رشد سریعی پیدا کرد. دوران قبل و بعد از جنگ جهانی دوم مصادف با دوران استعمارزدایی است و بسیاری از کشورهای جهان در مناطق آمریکای لاتین، آسیا و آفریقا به استقلال دست یافتند. افزایش بسیار زیاد کشورهای مستقل و ضعیف که توانایی دفاع از خود را نداشتند و اکثراً با درگیری‌های داخلی نیز همراه بودند. ضرورت تشکیل سازمان‌های بین‌المللی منطقه‌ای را افزایش می‌داد. و باعث افزایش چشمگیر تعداد سازمان‌های منطقه‌ای شد.

منطقه‌ی خلیج فارس نیز از این قاعده مستثنی نبود. منطقه‌ی خلیج فارس که تا صدهای پیش جزء حوزه مانور امپراتوری ایران به حساب می‌آمد، پس از افول دولت مرکزی در ایران در دوران صفویه، زندیه، قاجار و پهلوی، حوزه مانور دولت‌های استعمارگر غربی قرار گرفت و به ترتیب، دولت‌های پرتغال، هلند، فرانسه، روسیه و انگلستان در این منطقه حضور یافتند. با حضور انگلستان در منطقه، مناسبات سیاسی نیز تغییر کرد. انگلستان با بستن قرار دادهایی به هویت بخشی به شیخ‌نشین‌های بادیه نشین، حاشیه جنوبی خلیج فارس پرداخت. بخش‌هایی از این منطقه تا پایان جنگ جهانی اول در اختیار امپراتوری عثمانی قرار داشت اما بعد از پایان جنگ جهانی اول و فروپاشی عثمانی و ضعف دولت مرکزی در ایران، انگلستان به قدرت بی رقیب در حاشیه‌ی جنوبی این پهنه‌ی آبی استراتژیک تبدیل شد. تا سال ۱۹۶۸ که انگلستان تصمیم به خروج از منطقه را گرفت کشورهای حاشیه جنوبی عملاً تحت‌الحمایه این کشور قرار داشتند. پایان جنگ جهانی دوم پایانی بود بر قدرت قدرت‌های سنتی اروپا یعنی انگلستان، فرانسه و آلمان، این کشورها بعد از پایان جنگ جهانی دوم از لحاظ زیر ساخت‌های اقتصادی و نظامی تقریباً نابود شدند. اما دو قدرت جدید یعنی شوروی که با انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه تزاری را سرنگون کرده بود و ایالات متحده

آمریکا از باختر اقیانوس اطلس جهان را بین خود به دو قسمت شرق و غرب تقسیم کردند. در سال ۱۹۶۸ انگلستان اعلام کرد تا سال ۱۹۷۱ منطقه خلیج فارس را ترک خواهد کرد و این اعلام به معنی استقلال شیخ نشین ها ، ایجاد کشورهای مستقل و همچنین خلأ قدرت در منطقه بود. بعد از استقلال تمام شیخ نشین ها در سال ۱۹۷۱ مسئله‌ای که در این منطقه قابل توجه است، گرایش هفت کشور منطقه به بلوک غرب یعنی ایالات متحده و گرایش عراق به بلوک چپ، ایالات متحده برای حفظ نفوذ خود در منطقه و جلوگیری از نفوذ شوروی، به حضور مستقیم تمایلی نشان نمی‌داد و برای این مهم از قدرت‌های منطقه‌ای به ویژه ایران و عربستان استفاده می‌کرد. آمریکا برای این مهم طرح‌هایی را مورد اجرا گذاشت از جمله این طرح‌ها پیمان سنتو، رهنامه‌ی آیزنهاور و رهنامه‌ی نیکسون بود. اما با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ نظام امنیتی در منطقه دستخوش تغییر شد. یکی از ستون‌های طرح‌های آمریکا فرو ریخت و نظم منطقه‌ای دچار هرج و مرج شد. با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران ، جنگ عراق علیه ایران و اشغال نظامی افغانستان توسط شوروی، منطقه با یک معمای امنیت برای کشورهای کوچک حاشیه جنوب خلیج فارس روبه‌رو شد. طرح ایران برای ایجاد یک الگوی امنیتی با حضور تمام کشورهای منطقه و طرح عراق برای الگوی امنیتی با حضور دولت‌های عرب منطقه به دلیل عدم اطمینان دیگر کشورها از نیات آن‌ها مورد اجماع قرار نگرفت. و در نهایت در سال ۱۹۸۱ عربستان سعودی به عنوان بزرگ‌ترین کشور منطقه و پدر خوانده‌ی پنج کشور کوچک حاشیه جنوبی یعنی امارات متحده عربی، عمان، کویت، قطر، و بحرین دست به ایجاد یک سازمان منطقه‌ای به نام شورای همکاری خلیج فارس زدند. این سازمان که هدف اولیه‌اش امنیتی و نظامی بود برای اینکه حساسیت دیگر کشورهای منطقه را بر نینگیزد اهداف اولیه خود را در زمینه های اقتصاد و فرهنگی اعلام کرد . سیاست این شورا از ابتدا بر حمایت و همراهی با سیاست‌های ایالات متحده و تقابل سیاسی و ایدئولوژیکی با جمهوری اسلامی ایران بوده است. این شورا همچنین تا زمانی که عراق در راستای اهداف ایالات متحده با ایران در تقابل بود. حمایت همه جانبه از صدام حسین انجام داد. ولی بعد از اشغال کویت

در سال ۱۹۹۰ با این کشور نیز در تقابل قرار گرفتند و به همکاری با نیروهای متحد به رهبری ایالات متحده در حمله به عراق در سال ۱۹۹۰ پرداختند. در بقیه تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی نیز چنین بوده است. تحولاتی مانند حادثه ۱۱ سپتامبر، اشغال نظامی افغانستان و عراق، پرونده هسته‌ای ایران و تحولات بیداری اسلامی اخیر در کشورهای مصر، تونس، لیبی، بحرین، یمن و همچنین تحولات سوریه، سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی از لحاظ نظری، منطبق با نظریه موازنه قوا در پارادایم واقع‌گرایی است. موازنه به دنبال آن است که تعادل قدرت را به گونه‌ای ایجاد کند که هیچ کشور با ائتلافی در وضعیتی که بتواند بر دیگران تسلط یابد قرار نگیرد. و توازن باعث می‌شود تا تعادل در مقابل بازیگرانی که خواهان بر هم زدن وضع موجود هستند اعمال شود. از منظر اعضای شورای همکاری خلیج فارس نیروهای بر هم زننده وضع موجود در منطقه طیفی از بازیگران دولتی نظیر جمهوری اسلامی ایران و بازیگران غیر دولتی مثل گروه‌های شیعی حزب الله لبنان و جندالمهدی عراق و همچنین گروه‌های تند روی سلفی نظیر القاعده و طالبان را تشکیل می‌دهند. در همین راستا چون کشورهای منطقه حاشیه جنوبی، فی‌نفسه جزء کشورهای ذره‌ای (بجز عربستان) محسوب می‌شوند. برای حفظ موازنه نیاز به کمک یک نیروی مداخله‌گر که دارای قدرت برتر در نظام بین‌الملل باشد. نیاز دارند. پس بنابراین به همسویی و هم‌پیمانی با ایالات متحده آمریکا روی آورده‌اند. و ایالات متحده نیز در بسیاری از تحولات منطقه‌ای به ویژه در جنبش بیداری اسلامی در بحرین و یمن، مسئولیت اداره تحولات این دو کشور را به عهده شورای همکاری خلیج فارس گذاشته است و خود هدایتگر امور می‌باشد. همان‌طور که بیان شد در تحولات بیداری اسلامی که از اواخر سال ۲۰۱۰ آغاز شد، سیاست شورای همکاری بر هماهنگی با ایالات متحده استوار بود و در تحولات بحرین و یمن نیز به نمایندگی از ایالات متحده اقدام نموده است. یمن به دلیل مجاورت با کشورهای عضو شورا و بحرین نیز به دلیل عضویت در شورا و شباهت ساختارهای اجتماعی و سیاسی برای اعضای شورای همکاری بسیار با اهمیت می‌باشند و با شروع تحولات این دو کشور سریعاً وارد عمل

شدند و دست به اقداماتی زدند. موضوع این پژوهش نیز مستقیم به اقدامات شورای همکاری از تحولات بحرین و یمن متمرکز است. البته کوچک‌ترین تأخیر شورای همکاری می‌توانست پیامدهای عمیقی بر سیستم موازنه قوای منطقه‌ای ایجاد کند نگرانی از تسری تحولات، تجزیه طلبی، قدرت‌گیری نیروهای مخالف خارجی، شورا را بر آن داشت در خصوص این دو کشور به صورت ویژه دست به سیاستگذاری بزند.

نیروهای غربی و ایالات متحده نیز با توجه به قدرت شورا در تحولات این دو کشور و همچنین قدردانی از همراهی‌های گذشته این شورا با ایالات متحده آمریکا، دست این سازمان را در مورد بحرین و یمن باز گذاشتند. حال در این پژوهش سعی خواهد شد به این پرسش پاسخ داده شود که چه عواملی بر اتخاذ سیاست حفظ وضع موجود توسط اعضای شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین و یمن مؤثر بوده است؟ و همچنین اقدامات شورا نیز در قبال این تحولات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲- پیشینه تحقیق:

برای این پژوهش منابعی که به صورت مستقیم به موضوع مربوط باشد وجود ندارد اما سعی بر آن است با استفاده از منابعی که می‌تواند این پژوهش مفید باشد، مطالب مفیدی ارائه گردد. از جمله این منابع می‌توان به کتب و مقالات زیر اشاره کرد:

- کتاب تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل نوشته سرکار خانم دکتر حمیرا مشیرزاده، چاپ انتشارات سمت. این کتاب مشتمل بر هشت فصل می‌باشد. فصل دوم کتاب به معرفی سنت فکری واقعگرایی می‌پردازد. نویسنده معتقد است که واقعگرایی مهم‌ترین و پایدارترین نظریه روابط بین‌الملل است و هنگامی که صحبت از "جریان اصلی" (main stream) در روابط بین‌الملل می‌شود معمولاً نام نویسندگان واقعگرا به ذهن متبادر می‌شود.

- منبع دوم کتاب دوجلدی جهانی شدن سیاست و روابط بین‌الملل در عصر نوین نوشته شده توسط استیو اسمیت و جان بیلینس، ترجمه ابوالقاسم راه چمنی و دیگران می‌باشد. این کتاب که توسط مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران چاپ شده است مشتمل بر دو جلد و هفده فصل می‌باشد. در فصل هفتم این کتاب به نظریه واقع‌گرایی اشاره شده است. در این فصل به طبقه بندی این نظریه اشاره شده است. مبحث مطروحه بعدی مبانی واقع‌گرایی می‌باشد. و در انتها نیز به بحث واقع‌گرایی و جهانی شدن پرداخته شده است.

- منبع دیگر، کتاب تحول در نظریه های موازنه قوا که توسط ریچارد لیتل به رشته تحریر آمده و توسط دکتر غلامعلی چگنی زاده ترجمه شده و توسط مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران چاپ گردیده است این کتاب نیز شامل هشت فصل می‌باشد در سال ۱۳۸۹ به چاپ رسیده است. بحث مهم این کتاب در مقدمه آن آمده است که به بررسی دیدگاه استفن والت و متغیرهای تهدید از دید وی اشاره شده است.

- کتاب مبانی رفتاری شورای همکاری خلیج فارس در قبال جمهوری اسلامی ایران توسط بهمن نعیمی ارفع به رشته تحریر درآمده و در سال ۱۳۷۰ توسط دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی چاپ شده است. در این کتاب به سیاست‌های شورای همکاری در زمینه های گوناگون، روند شکل گیری و روابط این شورا با ایران اشاره شده است که مهمترین بخش این کتاب به سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس در قبال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران می‌باشد

- منبع مهم بعدی در این پژوهش کتاب خلیج فارس و مسائل آن نوشته بیژن اسدی، نشر انتشارات سمت است. این کتاب مشتمل بر ده فصل می‌باشد و یک منبع غنی در باره خلیج فارس، مسائل تاریخی، کشورهای منطقه و شورای همکاری می‌باشد. در فصل پنجم به ساختارهای سیاسی، اقتصادی و تاریخی کشورهای منطقه خلیج فارس اشاره شده است و همچنین در فصل هشتم کتاب به انقلاب اسلامی ایران و تاثیر آن بر تحولات منطقه ای و همچنین شکل گیری شورای همکاری خلیج فارس اشاره شده است.

- کتاب بعدی کتاب شورای همکاری خلیج فارس، سیاست خارجی و روند های داخلی، تدوین و گرد آوری شده توسط آقایان دکتر محمود واعظی و علی اکبر اسدی است این کتاب مشتمل بر ده فصل شامل مطالب جدید در حوزه خلیج فارس می‌باشد. این کتاب به صورت مقاله از نویسندگان دیگر گرد آوری شده است. این کتاب در سال ۱۳۸۹ توسط پژوهشگاه مطالعات راهبردی به چاپ رسیده است. مهمترین بخش این کتاب که در ابتدای آن می‌باشد به تشکیل شورای همکاری خلیج فارس، مبانی و ساختارهای تصمیم‌گیری سیاست خارجی این شورا اشاره شده است.

- کتاب بیداری اسلامی ۲ ویژه مطالعات موردی است. که در سال ۱۳۹۱ توسط مؤسسه فرهنگی و مطالعات تحقیقان بین‌المللی ابرار معاصر تهران در مورد کشورهایی که بیداری اسلامی در آن‌ها رخ داده است می‌باشد و مباحث و مسائل روز بحرین و یمن بررسی شده است. این کتاب نیز مانند منبع قبلی متشکل از مجموعه مقالات می‌باشد که دو مقاله اعتراض های مردمی در شمال آفریقا و خاورمیانه: دشواری های بحرین در مسیر اصلاحات و همچنین مقاله یمن و سیاست بحران پایدار در این پژوهش مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

- کتاب جنبش‌های سیاسی اجتماعی بحرین نوشته‌ی مرتضی بحرانی، چاپ انتشارات مؤسسه مطالعات اندیشه سازان نور می‌باشد و مشتمل بر دو بخش و هفت فصل است که نمای کاملی از تحولات بحرین را در اختیار ما قرار می‌دهد. مهم‌ترین بخش فصل سوم این کتاب می‌باشد که مباحث مربوط به جنبش‌های سیاسی - اجتماعی این کشور را مورد بررسی قرار داده و سیاست‌های دولت بحرین در قبال این تحولات را نیز مورد مطالعه قرار داده است.

درباره موضوع این پژوهش مقالاتی نیز وجود دارد که عبارتند از:

- مقاله تحولات خاورمیانه و شمال آفریقا: ریشه‌ها و پیامد های متفاوت نوشته سید امیر نیا کوئی، چاپ شده در فصلنامه روابط خارجی، سال سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۰ که به بررسی مستقیم تحولات کشورهایی که در آنان انقلاب رخ داده پرداخته شده است. در این مقاله

تحولات بحرین و یمن ریشه‌های این تحولات و همچنین سیاست‌های بازیگران بین‌المللی در این دو کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

- مقاله بعدی پژوهشی است از دکتر علی آدمی به عنوان بحران بحرین و امنیت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران که در فصلنامه راهبرد، سال بیست و یکم، شماره ۶۲، بهار ۱۳۹۱ منتشر شده است. که به بررسی بحران بحرین و ریشه‌های آن، سیاست‌های شورای همکاری خلیج فارس، روابط این شورا با ایران و در انتها نیز به ارائه راهکار برای دستگاه سیاست خارجی ایران پرداخته شده است.

- مطلب بعدی مقاله‌ای است با عنوان دگرگونی جایگاه منطقه‌ای یمن: امکانات و چالش‌ها به رشته‌ی تحریر در آمده توسط آقایان حسین صادقی و حسن احمدیان و در فصلنامه راهبرد، سال نوزدهم، شماره ۵۶، پاییز ۱۳۸۹ به چاپ رسیده است و اطلاعات کاملی از تحولات یمن در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد. در این مقاله به اهمیت کشور یمن و چالش‌های امنیتی مانند حضور اقلانده و مسئله شیعیان حوثی اشاره شده است.

در منابع فوق مباحث مربوط به این پژوهش به صورت کامل آورده نشده است. در این پژوهش سعی بر آن شده با تلفیق و جمع‌بندی منابع و به ویژه منابع فوق به یک جمع‌بندی کامل‌تری از تحولات بحرین و یمن و سیاست شورای همکاری خلیج فارس رسیده شود.

۳- سؤال یا سؤالات پژوهش:

عوامل تأثیر گذار بر اتخاذ سیاست حفظ وضع موجود توسط اعضای شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین و یمن چه بوده است؟

۴- فرضیه یا فرضیات پژوهش:

منافع راهبردی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در بحرین و یمن عامل اصلی در پیش گرفتن سیاست حفظ وضع موجود توسط اعضای این سازمان در این کشورها بوده است.

۵- متغیرهای پژوهش:

۵-۱- متغیر مستقل:

منافع راهبردی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در بحرین و یمن.

۵-۲- متغیر وابسته:

در پیش گرفتن سیاست حفظ وضع موجود توسط اعضای شورای همکاری خلیج فارس در قبال تحولات بحرین و یمن.